Avondrood

Corina Bomann bij Boekerij:

Het vlindereiland
De maneschijnsonate
De jasmijnzussen
De stormroos
Een wonderlijke winterreis
Het klaprozenjaar
Winterbloesem
De rozentuin

De vrouwen van de Leeuwenhof:
Agneta's erfenis
Mathilda's geheim
Solveigs belofte

De kleuren van schoonheid:
Sophia's hoop
Sophia's wens
Sophia's triomf

Waldfriede-saga:
Gloriedagen
Lichtpunt
Avondrood
Ochtendgloren

Een kamer aan zee
Een magische zomer
Winterengel

De vrouwen van Rozenhaag-serie:
Dromen van een nieuw begin
Verlangen naar vrijheid

De Schotse Butleracademie-serie:
Geheimen van Rosewell Castle
Schaduwen over Hallingham Hall

boekerij.nl

Corina Bomann

Avondrood

Berlijn, 1939. Elke nieuwe dag brengt de stad en haar bewoners dichter bij de naderende oorlog.

Deel 3 van de *Waldfriede*-saga

Vertaald door Iris van der Blom en Lilian Caris

BOEKERIJ

Eerste druk 2023
Zevende druk 2026

ISBN 978-90-492-1683-2
ISBN 978-94-023-2112-8 (e-book)
ISBN 978-90-528-6653-6 (audio)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Sturmtage. Die Schwestern vom Waldfriede*
Vertaling: Iris van der Blom en Lilian Caris
Omslagontwerp: Bürosüd
Omslagbeeld: © Magdalena Russocka / Trevillion Images
Auteursfoto: © Nadja Klier
Zetwerk: CeevanWee, Amsterdam

© 2022 by Penguin Verlag, a division of Penguin Random House Verlagsgruppe GmbH, München, Germany
© 2023 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologie

De schrijfster heeft in deze roman feitelijke gebeurtenissen overgenomen die zich in een bepaalde tijd in een bepaalde streek hebben afgespeeld. Veel van de werkelijke omstandigheden en handelende personen zijn veranderd en aangevuld, en verwikkelingen hebben een fictieve vorm gekregen.

Deze roman is dus het resultaat van fantasie waarin feiten en fictie, voorvallen en verzinsels een onverbrekelijke, artistiek vervreemde eenheid vormen.

Proloog

Berlijn, 12 juli 1937

De avondzon stond al laag toen Helene in de buurt van het feestterrein kwam. Er hing een stallucht. De zoete geur van de suikerspinnen die bij de ingang werden verkocht, kon daar nauwelijks tegenop. In het midden prijkte de rood-witte tent met twee koepels van Circus Caroli.

Het was alweer drie jaar geleden dat Helene de liefde van haar leven had ontmoet. Tijdens een van hun eerste afspraakjes had Antonio haar over het circusterrein rondgeleid. Gefascineerd had ze de bonte wagens bekeken, de felgekleurde, glanzende kostuums met glitter die aan waslijnen te drogen hingen. Hij had haar ook de leeuwen laten zien en gezegd dat het eigenlijk vrij onschuldige knapen waren, zolang je ze niet ergerde.

Toch had Helene het grootste ontzag voor deze dieren en hun dompteur, die er tijdens de voorstellingen op uit was de leeuwen zo gevaarlijk mogelijk te laten overkomen.

'En als hij toch gebeten wordt?' had ze gevraagd terwijl ze een van die imposante roofdieren bekeek, die geeuwde en daarbij zijn machtige hoektanden toonde. 'Hebben jullie een dokter mee?'

'Nee, maar ouwe Simeon weet het een en ander van kruiden.'

'Daar heb je weinig aan als zo'n leeuw een hand van jullie dompteur afbijt. Of als er iemand van de trapeze valt.'

Antonio had lachend zijn armen om haar middel geslagen. 'Nou ja, daar hebben we ziekenhuizen voor. En mensen als jij. Als het

ervan komt dat je met me meegaat, zou je de eerste circusarts worden.'

'Ik ben toch nog niet klaar met mijn studie,' antwoordde Helene lachend. Ze had toen in haar derde jaar gezeten en het moment waarop ze zich echt arts kon noemen was nog ver weg.

Als kind al had ze dit beroep willen gaan uitoefenen. Ze hield van mensen en het deed haar verdriet dat velen gedoemd waren zo jammerlijk aan vreselijke ziekten te sterven. Later had ze zich heftig tegen haar vader verzet, die liever had gezien dat ze plantkundige was geworden.

Ze vond vervulling in de geneeskunde, maar een middag in dit circus had alles veranderd. Uiteraard wilde ze nog steeds arts worden, maar Antonio had een nieuwe wereld voor haar geopend. Hij trok met het circus door het land, verzorgde hier en daar een gastoptreden en zag meer steden dan zij zich op dit moment kon voorstellen. Zijn vrije leven had haar van meet af aan gefascineerd.

Inmiddels had ze haar artsexamen achter de rug en deze zomer moest ze beslissen welke keuze ze als arts zou maken: het Charité of een ander ziekenhuis.

Ze had echter steeds meer het gevoel een vogel in een gouden kooi te zijn. Haar ouders beschermden haar en deden alles voor haar, maar Antonio's mooie donkere ogen, zijn kussen en de reizen waar hij zo enthousiast over vertelde, leken haar heel wat begerenswaardiger.

'U wilt toch niet stiekem het circus binnensluipen, jongedame?' Iemand raakte haar schouder aan. Verschrikt draaide Helene zich om en ze keek recht in het gezicht van Antonio, die haar schaamteloos toelachte.

'En, hoe gaat het vandaag met mijn geliefde dokter?' vroeg hij. Hij trok haar naar zich toe en kuste haar lang en hartstochtelijk.

Helene voelde een warme rilling door haar lichaam gaan die het haar onmogelijk maakte zijn vraag te beantwoorden. Wanneer ze zijn lichaam voelde was ze een totaal ander mens. Dan vergat ze alles om zich heen en wilde ze alleen nog maar bij hem zijn.

Pas toen hij haar losliet kwam ze weer tot zichzelf.

'Het gaat wel goed. Maar ik ben ook verdrietig. Dit is onze laatste avond...'

Hij kuste haar opnieuw en streelde haar haar. 'Ik heb geweldig nieuws!' zei hij toen.

'En dat is?'

'We hebben voor de herfst een engagement in Italië gekregen. Is dat niet fantastisch? Als hier alles grauw en grijs is, zit ik in het zonnetje olijven en tomaten te eten en kan ik misschien in de buitenlucht met wat goocheltrucs optreden.'

'Dat klinkt... goed.' Helene kon haar teleurstelling niet verbergen. Ze had gehoopt dat het circus in de herfst weer naar Berlijn zou komen. 'Maar dan ben je wel erg ver van mij vandaan.'

'Ja, dat is echt heel jammer. Maar tot nu toe zagen we elkaar toch ook maar twee keer per jaar?'

Helene knikte. 'Ik heb het gevoel dat ik meer nodig heb dan dat. Ik zou het liefst voor altijd bij je zijn! Ik ben klaar op de universiteit, hier houdt niets me meer tegen.'

Opeens verstrakte Antonio's gezicht. Telkens als ze elkaar zagen kwam het aan de orde dat ze met hem mee zou kunnen gaan zodra ze klaar was met haar studie. Nu was het dan eindelijk zover en het bracht Helene van haar stuk dat hij geen enthousiasme toonde.

'Ik weet niet of dat een goed idee zou zijn.' Hij perste zijn lippen op elkaar en trok een ernstig gezicht.

Helene trok haar wenkbrauwen op. 'Waarom niet?'

'Je bent een hoogopgeleide vrouw. Wat heeft een circusartiest jou nu te bieden?'

Ze corrigeerde hem. 'Je bent goochelaar.'

'Eerder leerling-goochelaar.'

'Maar wel een goede!' Af en toe liet Antonio haar een truc zien en telkens weer stond ze ervan te kijken hoe hij erin slaagde munten te laten verdwijnen of zakdoeken uit het niets tevoorschijn te toveren.

'Bovendien...' Hij stokte en leek naar woorden te moeten zoeken.

'Wat?'

'De directeur heeft ons vandaag laten weten dat we de komende jaren waarschijnlijk niet meer naar Berlijn zullen komen. Misschien zou je je ouders nooit meer zien.'

Helene kon zich voorstellen wat een heibel het zou geven als ze haar vader voor een fait accompli zou stellen. Maar ze was meerderjarig en kon zelf bepalen hoe ze haar leven wilde leiden.

'Waarom willen jullie niet meer naar Berlijn komen?' vroeg ze.

'Die lui van de NSDAP hier... Het is al erg genoeg dat ze ons voortdurend op hun kantoor ontbieden en willen weten wie van ons arisch is en wie niet.' Hij schudde zijn hoofd. 'Simeon denkt dat het alleen nog maar erger zal worden. Hij gelooft zelfs dat er een oorlog aan zit te komen.'

'Ach, onzin,' zei Helene. Ze had niet veel op met al dat politieke machtsvertoon en was blij geweest dat ze te oud was voor de BDM, de Bund Deutscher Mädel. Maar nu de economie net weer aantrok zou de regering het toch niet riskeren alles door een oorlog kapot te maken?

'En als het toch gebeurt?' vroeg hij. 'Het lijkt me verstandig om dan ver genoeg uit de buurt te zijn.'

En ik dan? dacht Helene. En wij dan? Ze werd door angst bevangen. Als ze nu geen besluit nam, zou ze hem nooit terugzien.

Ze pakte zijn handen. 'Ik wil met je mee!' zei ze met vaste stem. 'Ik wil altijd bij je zijn. Iets anders telt niet langer voor me.'

Weer aarzelde hij. 'Maar je bent arts.'

'En het circus kan wel een arts gebruiken, of niet soms?' Helene had het aanbod gekregen om als arts-assistent in het Charité te beginnen en daar met de grote professor Sauerbruch te gaan werken. Maar dat was niets vergeleken met een leven met de man van wie ze hield.

Antonio keek haar aan. In zijn blik lag een treurnis die ze nooit eerder bij hem had gezien. 'Weet je het zeker?' vroeg hij.

'Ik heb de keus,' antwoordde ze. 'Of ik begin aan een assistentschap, of ik ga met jou mee. Dit is het juiste moment! Het idee dat ik je nooit meer zou zien...' Ze keek hem zo vastberaden mogelijk aan. Hij moest toch zien dat ze bij hem wilde zijn? 'Ik hou van je,' zei ze toen. 'En mijn plaats is aan jouw zijde.'

Op Antonio's gezicht verscheen een glimlach. Hij keek haar een poosje intens aan, alsof hij elke trek op haar gezicht in zijn geheugen wilde griffen.

'Goed dan,' zei hij. 'Dan treffen we elkaar om middernacht bij jullie op de hoek van de Asternplatz. Zodra we de tent hebben afgebroken, kom ik je met de motor ophalen.'

Dat klonk geweldig. Eindelijk door het land trekken, de wereld zien zoals Antonio haar zag, en vrij zijn! Een werveling van geluk trok door haar lichaam. Helene was ervan overtuigd dat er niets mooiers bestond dan bevrijd te zijn van alle verplichtingen.

Antonio trok haar nogmaals tegen zich aan en kuste haar. Toen maakte hij zich van haar los. 'Ik moet weer naar binnen, alvast inpakken. Als straks het tentzeil wordt ingehaald, hebben ze iedereen nodig.'

'Goed dan,' zei ze. Het viel haar altijd zwaar hem te laten gaan, maar na zijn terugkeer zou ze hem voor altijd bij zich hebben.

Hij zwaaide nog even voordat hij zich omdraaide en op de tent af liep. De voorstelling zou bijna afgelopen zijn. En dan zou voor Helene een nieuw leven beginnen.

DEEL 1

'Aan de politieke hemel trokken echter steeds donkerdere wolken samen. Nu al moesten er "preventieve" maatregelen worden genomen om in geval van een luchtoorlog te kunnen schuilen. Na ruggespraak met de Artsenkamer en de leiding van de adventistengemeenschap in Duitsland werd het besluit genomen een aanzienlijk deel van de inkomsten van het ziekenhuis te gebruiken om voor elk raam van het souterrain zware ijzeren luiken te laten plaatsen.'

'Tevens moesten op grond van een overheidsverordening alle medewerkers van het ziekenhuis cursussen op het gebied van luchtverdediging volgen en luchtbeschermingsoefeningen doen om in geval van een oorlog weerbaar te zijn. Ook moest er een eigen brandweerkorps worden gevormd, waarin hoofdzakelijk een deel van het vrouwelijk personeel onder leiding van ons zeer ervaren hoofd badtherapie, broeder C. Rohleder, verplicht diensten draaide.'

(Kroniek van ziekenhuis Waldfriede, 1939)

1

Charlottenburg, 14 augustus 1939

Onrustig wipte Helene van het ene been op het andere terwijl ze uitkeek naar haar vroegere studiegenote. Op de luifel van station Botanischer Garten van de S-Bahn zaten koerende duiven en er scheerde een vlucht mussen langs. Over de stad hing een lichte ochtendnevel. De bladeren van de haag tegenover de spoordijk glinsterden vochtig in het morgenzonnetje.

Behalve zijzelf stonden er nog meer reizigers op de trein te wachten. Een man in een lichtbeige mantel met een gleufhoed op las een krant en twee jonge vrouwen waren even verderop met elkaar in gesprek. Een jonge soldaat met een kepie op zijn hoofd stond te roken, geleund tegen de rood-wit betegelde gevel van het gebouwtje op het perron.

Helene strekte haar hals en keek naar de trap, maar de gestalte die daar verscheen was een oud vrouwtje in de zwarte rouwjurk van een weduwe.

Eigenlijk had Irene er allang moeten zijn, maar Helene begon te vrezen dat ze toch de bus had genomen. Zulke plotselinge veranderingen waren haar niet vreemd. Maar Helene wilde haar dag daar niet door laten bederven.

Ze voelde zich aangenaam opgewonden. Ze zou straks beginnen aan haar eerste baan als arts! Na de zes jaar studie en de twee jaar assistentschap aan het Charité stond ze te popelen om eindelijk mensen met haar kennis te kunnen helpen. Ze was voorlopig na-

tuurlijk nog arts-assistent in opleiding, maar ze wilde een van de beste vrouwelijke chirurgen van Duitsland worden en het begin was er. Ook al bleef het enthousiasme van haar vader beperkt als ze hem over haar ambitie vertelde.

'Over een paar jaar ga je trouwen en krijg je kinderen,' had hij die ochtend tijdens het ontbijt gezegd. 'Waarom word je niet iets anders? Kinderarts of zo? Als chirurg sta je de hele tijd op de ok en heb je geen gelegenheid een goede man te leren kennen.'

Daarmee raakte hij een teer punt. Na de toestand met Antonio had ze zich op haar werk gestort en gezworen dat ze nooit meer een man zou aankijken. Als ze gelukkige stelletjes zag, sneed het haar door de ziel en wendde ze zich vlug af. Ook toen haar ouders hadden geprobeerd haar aan zoons van kennissen te koppelen, was ze standvastig gebleven.

'Ik word chirurg, papa!' had ze met nadruk geantwoord. 'En trouwen zal ik nooit!' Daarmee was de discussie voor haar gesloten.

De trein reed het station binnen. De locomotief denderde langs haar heen, gevolgd door zijn rood-gele wagons, die voor dit tijdstip verrassend leeg waren.

Nog steeds was Irene nergens te bekennen. Helene wilde zich echter op haar eerste dag niet te laat melden. Ze hield haar leren tas, waar behalve wat persoonlijke spulletjes ook haar splinternieuwe stethoscoop in zat, stevig tegen zich aan en stapte in. De meeste passagiers waren verdiept in hun krant, hier en daar wierp iemand haar een vluchtige blik toe. Helemaal achter in de wagon vond Helene een lege bank.

De zon viel op haar gezicht. Helene sloot heel even genietend haar ogen. Toen ze ze weer opendeed, passeerde de trein juist een reclamebord. Het was veelkleurig en er stond een blauw gestreepte circustent op. Circus Mancini kondigde de première van zijn voorstellingen op 16 augustus aan. Opeens werden haar handpalmen klam van het zweet. Ze sloot haar ogen en wilde de herinnering terugdringen, maar het was al te laat.

Er waren twee jaren verstreken sinds ze Antonio voor het laatst had gezien. Meestal slaagde ze erin er niet aan te denken, maar

wanneer ze iets zag wat met het circus te maken had, een speelgoeddraaimolen of zoals nu een affiche, kwam alles weer naar boven.

Met een van opwinding bonzend hart was ze destijds naar huis gelopen, terwijl ze in haar hoofd alvast een lijstje maakte van wat ze wilde meenemen. Zodat het niet zou opvallen en ze mee kon op de motor besloot ze alleen het hoogstnoodzakelijke in haar rugzak te stoppen. Gelukkig was haar vader een enthousiast wandelaar en had hij ervoor gezorgd dat zij in dat opzicht goed was toegerust.

Thuis deed ze alsof ze bij een vriendin vandaan kwam. Ze was toen vierentwintig en haar moeder vroeg nooit meer door, ze was immers volwassen. Daardoor was het ook mogelijk geweest om voor langere tijd met Antonio af te spreken, hoewel ze 's nachts niet bij hem kon blijven. Maar ze was ervan overtuigd dat dat zou veranderen.

Tegen middernacht was ze met haar bagage het huis uit geslopen om naar de Asternplatz te gaan. Het was stil in de buurt en achter de meeste ramen brandde geen licht meer.

Op de hoek bleef ze staan. Ze keek het plein rond. Ergens had ze gehoopt dat hij al stond te wachten. Maar hij was nog nergens te zien. Was hij van gedachten veranderd?

Het was mogelijk dat Antonio te laat was omdat de afbouw van de tent wat langer duurde. Ze probeerde haar onrust te bedwingen, haalde diep adem en hoopte dat haar vader geen nachtelijk bezoek aan het toilet hoefde te brengen waardoor hij haar afwezigheid zou opmerken.

Ze had niet de kracht gehad haar ouders voor een voldongen feit te stellen. In plaats daarvan had ze een brief voor hen achtergelaten, waarin ze haar beslissing uiteenzette.

In de verte sloeg een kerkklok middernacht, maar Antonio was er nog steeds niet...

Een stem haalde haar uit haar overpeinzingen. 'Uw treinkaartje, juffie.' Ze schudde de herinnering van zich af en staarde de man in het conducteursuniform aan.

'Uw kaartje, alstublieft,' herhaalde hij ongeduldig en met nadruk.

'Ja, natuurlijk, pardon,' zei Helene, en ze haalde haar kaartje tevoorschijn.

De man bekeek het kritisch en richtte zijn blik toen op haar tas.

'Bent u vroedvrouw?' vroeg hij.

'Pardon? Nee, ik ben arts,' antwoordde Helene. 'Dit wordt mijn eerste dag in Waldfriede.'

'O, dat ken ik!' zei hij. 'Daar heeft mijn Minna onze zoon gekregen. Prima ziekenhuis.' Hij keek haar aan alsof hij een antwoord verwachtte. Toen dat niet kwam, vervolgde hij: 'Nou, veel succes dan maar, dokter!'

'Bedankt,' zei Helene, en ze pakte het ingescheurde kaartje weer aan. Het brandende gevoel in haar borst bleef, maar toen ze naar buiten keek zag ze de huizen voorbijvliegen en lukte het haar de herinnering weer op te bergen in het donkere hoekje waar die thuishoorde.

Een kwartier later stapte ze uit op station Zehlendorf-West. De zomerzon stond stralend aan de hemel en slechts een paar witte wolkjes bewogen zich langs de blauwe lucht. Ze kende de omgeving van uitstapjes met haar ouders. Haar vader had haar meegenomen naar het bos om haar botanische kennis bij te brengen.

Terwijl ze onder het dichte gebladerte van de boomkruinen door liep, kon ze zijn stem bijna horen. *Castanea sativa. Tilia cordata.* Elke boom, hoe gewoon ook, benoemde haar vader uitsluitend in het Latijn. Pas op school was ze erachter gekomen dat het daarbij ging om de tamme kastanje of de winterlinde. Maar voor haar vader de botanicus golden andere maatstaven. Al vroeg had hij ervoor gezorgd dat ze met wetenschap in aanraking kwam. Maar Helene had niet alleen belangstelling voor de flora, ook de fauna had haar interesse. Net als mensen.

Haar vader was teleurgesteld geweest toen ze had verkondigd arts te willen worden. Hij had liever gehad dat ze in de voetstappen van de grote natuuronderzoekster Maria Sibylla Merian was getreden. Maar ze wilde mensen helpen. Hoe ouder ze werd, des te sterker die wens werd.

Ze kwam langs een paar voorname huizen en liep om een

vrachtwagen heen, waarvan de bestuurder grote kisten een huis binnendroeg.

Ten slotte verscheen ziekenhuis Waldfriede in haar blikveld. Het was natuurlijk niet zo gigantisch als het Charité, maar toch groter dan Helene het zich herinnerde.

Het lichte, villa-achtige centrale gebouw met het rode pannendak en de smalle, hoge ramen leek in de loop der jaren een paar maal te zijn uitgebreid. Zo was er een uitbouw naar voren ontstaan die eruitzag als een toren met brede ramen met roeden en een zadeldak, maar ook een ronde zijaanbouw met een bord dat ze niet kon lezen vanwaar ze stond en een gebouw dat eruitzag als een villa met drie verdiepingen en dat aansloot op de ronde aanbouw. Het rode huis aan de Fischerhüttenstrasse, die ooit Alsenstrasse had geheten, had iets weg van een poortwachter. De rijtjeshuizen met vakwerk op het achterste deel van het perceel zouden wel in gebruik zijn als woningen voor het ziekenhuispersoneel of de ambachtslieden.

Het meest in het oog viel het weidse park achter de witgeschilderde lighal, waar een klaterende fontein voor stond. De bomen en struiken waren niet in een duidelijk patroon geplant. Zo te zien heerste er het principe van de chaos. De hoge taxuskegels die langs de oprijlaan stonden waren daarentegen zorgvuldig in model gesnoeid, zodat zelfs haar vader er niets op aan te merken zou hebben. Ze was zo in de ban van de aanblik dat ze de vrouw bij de toegangspoort bijna over het hoofd had gezien.

Het volgende moment herkende ze haar vriendin Irene Murau. Ze droeg een zwart-wit geruite jurk en had haar goudbruine haar onderaan in een krul naar buiten gekapt. Aan haar voeten droeg ze zwarte lakschoenen. De sigaret in haar hand was bijna opgerookt, ze stond hier vast al enige tijd te wachten.

'Goh, Irene, je bent er al!' riep Helene. 'Ik dacht dat we elkaar op het station zouden ontmoeten.'

'Ik kwam onderweg een aardige vent tegen, die me met de auto heeft gebracht. Hij heet Lothar.' Irene grijnsde breed.

'En ik maar denken dat je je had verslapen,' vervolgde Helene mopperend.

'Ik? Me verslapen?' Irene inhaleerde diep en blies de rook omhoog. 'Jij zou er ook baat bij hebben je ogen te gebruiken wat mannen betreft. Er lopen in Berlijn heel leuke exemplaren over straat.'

Het was zinloos Irene erop te wijzen dat het gevaarlijk kon zijn om met onbekende mannen mee te rijden.

'En ik weet waar jij baat bij zou hebben.' Helene wees naar de sigaret in haar hand. 'Je hebt toch gehoord wat de geneesheer-directeur tijdens ons sollicitatiegesprek zei, of niet soms?'

Helene had een levendige herinnering aan de dag, nu een week geleden, waarop ze voor het eerst tegenover hem had gezeten.

Dr. Louis Conradi was een man van in de vijftig met grijsbruin haar en een buikje onder zijn doktersjas. Met zijn snor en zijn heldere blik straalde hij een autoriteit uit die Helene maar al te goed kende van haar docenten. En van haar vader, op wie dr. Conradi zelfs enigszins leek.

In plaats van hen te begroeten had hij zijn neus een beetje opgetrokken, waarna hij vroeg: 'Wie van u beiden rookt?'

Irene was donkerrood aangelopen. Dat leek voldoende te zijn voor de ziekenhuisdirecteur, want hij vervolgde: 'U moet die gewoonte zo vlug mogelijk afleren. Afgezien van het feit dat u als interniste de schadelijke effecten van tabak bekend zouden moeten zijn, maakt het een slechte indruk om patiënten die je misschien het roken moet verbieden naar rook riekend tegemoet te treden.'

'Dat was ik niet van plan te doen, dokter,' zei Irene. 'Ik... Ik was alleen nerveus.'

'Deze keer laat ik het erbij zitten, maar wilt u voortaan alstublieft pas na uw werk roken, als u het niet kunt laten?'

De herinnering aan deze scène leek ook weer bij Irene boven te komen, want ze rolde met haar ogen, liet haar peuk vallen en trapte hem met de hak van haar schoen uit.

'Dat gaat de goede kant op,' zei Helene. Ze deed de manier van spreken van dr. Conradi na. Toen stak ze haar arm door die van Irene en trok haar mee langs de taxusbomen. 'Jij moet naar dokter Meyer, nietwaar?'

De gevels van de huizen, badend in het zonlicht, vlogen als het ware voorbij. Over niet al te lange tijd zou de trein station Zehlendorf-West bereiken.

Louis was tevreden. Het congres in Skodsborg was in alle opzichten een succes geweest, vooral omdat hij ondanks de zware tijden veel goeds over Waldfriede had kunnen melden. Natuurlijk waren er ook bedenkingen geweest aangaande de toestanden in het land, maar Louis had de gemeenschap verzekerd dat alles in het werk zou worden gesteld om het vertrouwen in zijn ziekenhuis te blijven rechtvaardigen.

'Je moest weer eens bij je vader langsgaan,' zei Catherine, die met een notitieboekje op schoot naast hem zat. 'Ik denk dat het hem zou interesseren wat er in Denemarken is besproken. Bovendien moet je hem de groeten overbrengen.'

Sinds zijn vader Richard Conradi uit het christelijke Genootschap van Zevendedagsadventisten was getreden, was hij voor de leiders van de kerk een verstotene over wie liefst niet gesproken diende te worden. Maar zijn oude vrienden en vertrouwelingen waren hem niet vergeten. Louis had een hele vracht aan groeten meegekregen.

'Ik zal zien of ik hem kan bereiken zodra we in Waldfriede aankomen. Dokter Gregorius neemt vandaag mijn spreekuur nog waar en dokter Hintze doet mijn operaties, dus ik heb de tijd.'

Catherine knikte. Ze leek meer ontspannen dan voor hun reis. Louis was blij dat het haar mentaal veel beter leek te gaan als ze eens tijd voor elkaar hadden. Dat was voor hem het bewijs dat hij er goed aan had gedaan de afdeling chirurgie aan Paul Hintze over te dragen en zich zelf op de gynaecologie te concentreren. Hoewel dr. Hintze niet bij alle medewerkers even geliefd was, had Louis zo tenminste af en toe tijd om met Catherine te leven als het echtpaar dat ze waren.

Een half uur later verlieten ze het station. Warme lucht, vervuld van de zoete geur van gebak, sloeg hun tegemoet. Vlakbij was een bakkerij. Het water liep Louis onwillekeurig in de mond.

'Zullen we wat gebak meenemen?' vroeg hij. 'We kunnen ons vanmiddag wat meer tijd voor de koffie gunnen. Als afscheid van het rustige leventje van de afgelopen dagen.'

Catherine stemde toe en er verscheen een glimlach op haar gezicht. Louis ging de winkel in, koos zachtroze en lichtgroene petitfours uit en ontdekte tot zijn verrassing nog een paar kaneelbroodjes. Die had zijn moeder vroeger soms gebakken. De knappe verkoopster pakte alles in en reikte het hem glimlachend aan.

'Wat zou je ervan vinden als we dit weekeinde een paar gasten zouden uitnodigen om naar Werder te komen?' vroeg Catherine hem toen hij terugkwam. 'We zouden in de tuin kunnen zitten met uitzicht op de Havel... Bovendien hebben we ons al lang niet meer bij onze kennissen laten zien. Misschien kun je een paar collega's van de Maatschappij voor Geneeskunde vragen.'

Dat hij zich terughoudend opstelde wat betreft uitnodigingen en feesten, en ook de vergaderingen van de Maatschappij voor Geneeskunde niet meer zo actief volgde had zo zijn redenen. Veel collega's die hij als fatsoenlijke mensen had beschouwd, hadden de afgelopen maanden en jaren hun ware gezicht laten zien. Lezingen over eugenetica en gedwongen sterilisatie bij gehandicapte vrouwen druisten in tegen het wereldbeeld van zijn geloof en daarom meed hij ze zo veel mogelijk.

Maar Catherine had gelijk. Als hij ook in de toekomst als geneesheer-directeur wilde worden erkend, moest hij zich met hen inlaten.

'Akkoord,' zei hij, en hij haakte in bij zijn vrouw. 'Ik laat het organiseren aan jou over. Komend weekeinde of het weekeinde erop is prima.'

Toen Waldfriede in zicht kwam, kreeg hij een aangenaam warm gevoel. Thuis, dacht hij. Al was er de afgelopen jaren veel veranderd, dit was de plaats waar hij wortel had gevat. Geen andere plek op aarde gaf hem hetzelfde gevoel. Alle ziekenhuizen waar hij eerder had gewerkt waren slechts werkplekken geweest, hier had hij een familie gevonden.

Terwijl ze over het pad naar hun woonhuis liepen, zei Catheri-

ne: 'We zouden een buffet kunnen verzorgen en enkele van onze geloofsbroeders en -zusters kunnen vragen de muziek voor hun rekening te nemen. Onder de verplegers hebben we een zeer talentvolle violist, hoorde ik.'

'Ja, broeder Thomas,' antwoordde Louis.

In het voorbijgaan wierp hij een blik door het raam op de benedenverdieping dat op een kier stond. Toen er een nieuwe verordening was uitgevaardigd, die hem verplichtte zijn particuliere en zijn poliklinische patiënten in een spreekkamer te behandelen die gescheiden was van de eigenlijke vertrekken van het ziekenhuis, had hij een spreekkamer ingericht op de parterre van het woonhuis van de geneesheer-directeur. De parterrewoning stond toch leeg sinds hun predikant met zijn gezin naar het centrum van Berlijn was verhuisd.

Door het raam zag hij Hanna Richter, die zijn waarnemer, dr. Gregorius, iets aanreikte. Er gleed een glimlach over zijn gezicht. Haar had hij ook gemist.

Toen hij het huis in liep kwam dr. Gregorius hem tegemoet. Hij keek enigszins verrast. 'Dokter Conradi! Mevrouw Conradi! U bent alweer terug?'

'We hebben de eerste trein vanuit Skodsborg genomen,' vertelde Louis. 'Hoe loopt het spreekuur?'

'Goed,' antwoordde Gregorius. 'Mevrouw Sander kwam voor nacontrole. Haar kindje is werkelijk een snoesje. Wat mevrouw Clemens betreft zag het ernaar uit dat ze zou gaan bevallen, maar het waren slechts voorweeën. Over alle andere patiënten zal ik u later informeren, nu moet ik even naar het ziekenhuis.'

'Tot straks, collega,' zei Louis, en hij liep achter Catherine aan de trap op. Het deed hem plezier dat alles zijn gangetje leek te gaan. Vooral in de huidige tijd, waarin je elke dag een nieuwe verordening kon verwachten die alles wat ze gewend waren overhoopgooide.

'Je neemt vandaag toch nog vrij, nietwaar?'

Catherine kende hem al te goed. Het liefst zou hij naar beneden zijn gelopen om zijn werk in de spreekkamer meteen te hervatten. Maar uit het pakketje onder zijn arm steeg de geur van de kaneelbroodjes en de petitfours op.

'Ja, liefje, ik neem vrij, en we gaan nu eerst eens genieten van ons gebak.'

Toen hij de woning binnentrad werd hij verwelkomd door de vertrouwde geur van de keuken, van boenwas en de potpourri die zijn vrouw zo graag in de woonkamer in een schaaltje legde. Hij voelde zich meteen thuis. De keukendeur, links in de gang, stond een stukje open. Er lag geen stofje op de grote keukentafel en het aanrecht. De kookplaat was met een theedoek afgedekt. Hanna moest de dienstmeisjes hebben gestuurd.

Zijn vrouw liep langs hem heen en verdween in de slaapkamer. Even ving hij een glimp van de paarse doorgestikte sprei op, toen ging hij de keuken in.

Hij had het pakketje van de bakker net op het aanrecht gelegd toen de bel ging. Bijna verontschuldigend keek hij Catherine aan. Die zuchtte en glimlachte toen. 'Ga maar. Ze kunnen hier nu eenmaal niet zonder je.'

Hij beantwoordde haar glimlach en ging opendoen. Hanna stond voor hem met een envelop in haar hand. 'Dag dokter,' zei ze. 'Neem me niet kwalijk dat ik stoor, maar dokter Gregorius zei dat u weer thuis was.'

'Inderdaad. Wat is er, Hanna?'

'Vanochtend is er een brief van het rijksministerie van Volksgezondheid gekomen,' zei Hanna, en ze overhandigde hem het schrijven. 'Ik dacht, ik geef hem meteen maar af.'

De zorgelijke blik die ze hem schonk was voor hem reden de envelop meteen te openen. Met trillende vingers haalde hij het vel papier tevoorschijn. Hij las de tekst vluchtig door en voelde het bloed uit zijn gezicht wegtrekken. Hij keek op en zei: 'Hanna, informeer Carl, Maria, Else, Elisabeth en dokter Meyer. Ik haal zelf meneer Müller. We moeten overleggen. Onmiddellijk.'